

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ”
(для магістрів)

МАУП

Київ 2008

Підготовлено старшим викладачем кафедри філософії *Т. В. Нич*

Затверджено на засіданні кафедри філософії (протокол № 9 від 31.08.07)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

МАУП

Нич Т. В. Навчальна програма дисципліни “Філософія освіти” (для магістрів). – К.: МАУП, 2008. – 14 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Філософія освіти”, питання для самоконтролю, теми контрольних робіт, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2008

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Освіта є однією з найважливіших і найнеобхідніших сфер людської культури. Сучасний пошук нових орієнтирів і стандартів суспільно-економічного життя, притаманний вітчизняній науці, потребує нового погляду на освіту, нових освітніх парадигм, перегляду цінності і спрямованості освіти.

“Філософія освіти” як навчальна дисципліна допомагає студентам розкрити специфіку освіти як явища культури і соціального інституту в його історичній і соціокультурній динаміці; поглиблює вивчення актуальних соціально-філософських проблем сучасної освіти. Студенти набувають навичок критичного мислення та філософської рефлексії освітньої діяльності в сучасних умовах. Засвоєння цієї дисципліни сприяє глибокому розумінню соціально-філософських проблем сучасної освіти і значення філософської культури педагога як складової його професійної підготовки і методологічної основи практичної діяльності.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН дисципліни “ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
1	2
	Змістовий модуль I. Предмет і завдання філософії освіти
1	Філософія освіти як наука
2	Освіта як комплексний феномен культури та соціальний інститут
	Змістовий модуль II. Феномен освіти в історії суспільства
3	Становлення і розвиток феномену освіти в історії суспільства
4	Історія розвитку освітніх та педагогічних концепцій в Україні
5	Освіта на межі XX–XXI ст.

1	2
	<p>Змістовий модуль III. Основні проблеми та тенденції розвитку сучасної освіти</p> <p>6 Формування та розвиток сучасних освітніх парадигм.</p> <p>7 Філософсько-методологічні проблеми розвитку сучасної освіти</p> <p>8 Філософські засади формування ціннісно-цільових пріоритетів освіти</p> <p>9 Філософсько-методологічні засади управління системою сучасної освіти та її реформування</p> <p>10 Філософське осмислення проблем розвитку системи вітчизняної освіти</p>
Разом годин: 54	

ЗМІСТ
дисципліни
“ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ”

Змістовий модуль I. Предмет і завдання філософії освіти

Тема 1. Філософія освіти як наука

Філософія як рефлексія культури, що виражена у теоретичній формі. Відмінність філософії від інших форм свідомості: науки, мистецтва, релігії. Поліфункціональний характер філософії. Характеристика і співвідношення понять “освіта”, “педагогічна діяльність”, “філософія освіти”. Предмет і завдання філософії освіти. Специфіка філософського рівня осягнення проблем освіти.

Література [4; 5; 10; 15; 19; 20; 31]

Тема 2. Освіта як комплексний феномен культури та соціальний інститут

Сутність освіти як явища культури. Взаємозв'язок динаміки культури та еволюції освітянської діяльності. Система освіти як культурний посередник. Поняття “ідеал освіченості”. Історична конкретність та мінливість цього поняття. Поняття “парадигма”, “освітня парадиг-

ма”. Освіта як особливий тип людської діяльності та соціальний інститут. Особливості взаємодії освіти з іншими інститутами суспільства (держава, сім’я, релігія, наука). Особливості соціальних відносин у сфері освіти.

Література [4; 10; 14; 17; 19; 25; 37]

Змістовий модуль II. Феномен освіти в історії суспільства

Тема 3. Становлення і розвиток феномену освіти в історії суспільства

Історична типологія освіти. Писемність і прогрес освіти. Ключові ідеї античної культури і освіти. Метод “маевтики” Сократа. Платонівська та аристотелівська концепції освіти. Гуманістичні ідеали доби Відродження. Доба Просвітництва та її вплив на розвиток освіти (Жан-Жак Руссо, Вольтер, Дідро). Педагогічна система Я.-А. Коменського. Місія університету в європейській культурі. Педагогічна теорія класичної освітньої парадигми.

Література [5; 15; 16; 37; 38]

Тема 4. Історія розвитку освітніх та педагогічних концепцій в Україні

Закономірності розвитку вітчизняної освіти. Своєрідність розуміння сутності освіченості і виховання в українській традиції. Розвиток педагогічної думки Київської Русі. Діяльність братських шкіл в період українського Відродження. І. Федоров, І. Вишенський, Іов Борецький. Концепція і структура освіти у Києво-Могилянській академії. Роль і завдання педагогіки періоду козаччини. Філософсько-педагогічна думка С. Яворського, Ф. Прокоповича, Г. Сковороди. Ідеї національного виховання у педагогічній системі К. Д. Ушинського. Методика організації виховного процесу за А. С. Макаренком. Розробка української національної системи освіти Г. Г. Ващенка. Концепція розвитку особистості та трансформація педагогічної діяльності у вченні В. О. Сухомлинського.

Література [15; 18; 23; 30; 32; 39]

Тема 5. Освіта на межі XX–XXI ст.

Трансформація класичної освітньої парадигми в XX ст. Становлення неklasичної парадигми освіти. Прагматизм та експерименталізм Джона Дьюї. Ідеї екзистенціалізму та критична педагогіка постмодернізму. Теорія едифікації Р. Рорті. Освітні ідеї Пауло Фрейре. Основні ідеї філософії нестабільності І. Пригожина та їх зв'язок з генезою сучасної освіти. Система філософських принципів субстанціональної єдності і діалогової згоди у концепції філософії освіти В. С. Лутая.

Література [3; 5; 9; 10; 14; 15; 27; 35; 36; 42]

Змістовий модуль III. Основні проблеми та тенденції розвитку сучасної освіти

Тема 6. Формування та розвиток сучасних освітніх парадигм

Криза освіти кінця XX ст., її основні прояви і причини. Необхідність зміни пануючої парадигми освіти. Основні аспекти нової парадигми освіти (предметний, комунікативний, культурний, інституціональний, інформаційно-технологічний, економічний). Освіта в інформаційному суспільстві. Філософсько-методологічні засади освітньо-педагогічної прогностики. Інтеграційні тенденції освітніх систем і технологій в умовах глобалізації.

Література [3; 10; 11; 13; 20; 21; 28; 38]

Тема 7. Філософсько-методологічні проблеми розвитку сучасної освіти

Сутність філософської методології сучасної освіти. Вивчення специфічних законів самоорганізації, розвитку і функціонування освіти як соціокультурного феномена. Концептуальні основи системного забезпечення стратегії розвитку освіти. Новітні філософсько-методологічні розробки щодо навчально-виховного процесу. Роль діалогових методів, проблемних підходів до процесу навчання. Розвиток синергетичної методології у вітчизняній науці. Проблеми стандартизації в освіті.

Література [4; 6; 12; 13; 31; 37; 40]

Тема 8. Філософські засади формування ціннісно-цільових пріоритетів освіти

Пошуки найвищих пріоритетів освітньої діяльності. Головні світоглядні цінності української освіти і виховання. Ментальний чинник перетворення і реформування освіти. Роль національної культури, мови у формуванні духовності сучасної людини. Народна та елітарна концепції формування особистості. Концептуальні засади виховання толерантного ставлення до різних світоглядних, політичних доктрин, релігійних переконань. Проблеми формування критичної свідомості і особистісної самоідентифікації людини в сучасному світі.

Література [1; 2; 8; 19–22; 29; 34; 41]

Тема 9. Філософсько-методологічні засади управління системою сучасної освіти та її реформування

Сутнісні ознаки системності освіти. Проблема пошуку раціонального співвідношення централізації та децентралізації освітніх стратегій і систем. Ціннісна характеристика освіти: освіта як цінність державна, цінність суспільна, цінність особистісна. Сутність філософських підходів до управління освітою. Емпірико-аналітичний, марксистський та постмодерністський варіанти управління освітою. Проблема співвідношення науки та управлінської практики у сфері освіти.

Література [4; 6; 7; 10; 18; 21; 28; 33]

Тема 10. Філософське осмислення проблем розвитку системи вітчизняної освіти

Проблема формування нової філософської парадигми вітчизняної освіти та її концептуалізація. Сучасні напрями філософії освіти в Україні. Філософія і тенденції створення єдиного освітнього простору в контексті Болонського процесу. Роль і можливості України в євроінтеграційних освітніх тенденціях сучасності. Методологічні засади стандартизації у сфері освіти. Співвідношення освітніх стандартів і творчого характеру освітньо-педагогічної діяльності.

Література [1; 2; 8; 10–13; 28; 31; 34]

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Предмет і завдання філософії освіти.
2. Співвідношення понять “культура”, “освіта”, “світогляд”, “філософія”.
3. Головні функції філософії освіти.
4. Специфіка філософського рівня осягнення проблем освіти.
5. Характеристика і співвідношення понять “освіта”, “педагогічна діяльність”, “філософія освіти”.
6. Онтологічна характеристика феномену освіти.
7. Соціальна та когнітивна природа філософії освіти.
8. Проблема інституціоналізації філософії освіти.
9. Міждисциплінарний характер філософії освіти.
10. Основні тенденції розвитку сучасної освіти.
11. Історичні етапи розвитку взаємодії філософії та освіти.
12. Ключові ідеї античної культури та освіти.
13. Філософсько-освітня думка епохи Просвітництва.
14. Педагогічна система Я.-А. Коменського.
15. Вітчизняні традиції педагогічної та виховної діяльності (філософський аспект).
16. Філософсько-педагогічна думка Григорія Сковороди.
17. Філософія освіти Памфіла Юркевича.
18. Ідеї національного виховання у педагогічній системі К. Д. Ушинського. Методика організації виховного процесу за А. С. Макаренком.
19. Концепція розвитку особистості та трансформація педагогічної діяльності у вченні В. О. Сухомлинського.
20. Сутнісна характеристика поняття “освітня парадигма”.
21. Трансформація класичної освітньої парадигми в ХХ ст.
22. Прагматизм та експерименталізм Джона Дьюї.
23. Ідеї екзистенціалізму та критична педагогіка постмодернізму.
24. Теорія едифікації Р. Рорті.
25. Освітні ідеї Пауло Фрейре.
26. Основні ідеї філософії нестабільності І. Пригожина та їх зв'язок з генезою сучасної освіти.
27. Система філософських принципів субстанціональної єдності і діалогової згоди у концепції філософії освіти В. С. Лутая.
28. Філософські засади педагогіки саморозвитку М. Монтесорі.

29. Філософські основи педагогіки Вальдорфської школи.
30. Криза освіти кінця XX ст., її основні прояви і причини.
31. Освіта в інформаційному суспільстві.
32. Поняття “ідеал освіченості”, його історична конкретність та мінливість.
33. Філософсько-методологічні засади освітньо-педагогічної прогностики. Інтеграційні тенденції освітніх систем і технологій в умовах глобалізації.
34. Розвиток синергетичної методології у вітчизняній науці.
35. Новітні філософсько-методологічні розробки щодо навчально-виховного процесу.
36. Роль діалогових методів, проблемних підходів до процесу навчання в контексті нових орієнтирів освітньої діяльності.
37. Філософсько-педагогічні проблеми теорії та практики індивідуалізації процесу навчання та виховання.
38. Головні світоглядні цінності української освіти і виховання.
39. Ментальний чинник перетворення і реформування освіти.
40. Роль національної культури, мови у формуванні духовності сучасної людини.
41. Народна та елітарна концепції формування особистості.
42. Проблеми формування критичної свідомості і особистісної самоідентифікації людини в сучасному світі.
43. Сутність філософських підходів до управління освітою (емпірико-аналітична, марксистська та постмодерністська концепції).
44. Проблема співвідношення науки та управлінської практики у сфері освіти.
45. Проблема формування нової філософської парадигми вітчизняної освіти та її концептуалізація.
46. Сучасні напрями філософії освіти в Україні.
47. Філософія освіти і тенденції створення єдиного освітнього простору в контексті Болонського процесу.
48. Роль і можливості України в євроінтеграційних освітніх тенденціях сучасності.
49. Методологічні засади стандартизації у сфері освіти.
50. Співвідношення освітніх стандартів і творчого характеру освітньо-педагогічної діяльності.

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Співвідношення філософії та освіти.
2. Філософія освіти: статус, проблеми, перспективи.
3. Глобальні проблеми ХХІ ст. — виклик сучасній освіті.
4. Формування та розвиток сучасних освітніх парадигм.
5. Основні проблеми сучасної філософії освіти.
6. Філософські підвалини педагогіки гармонійної цілісності.
7. Культура та освіта.
8. Освіта як цінність і цінності в освіті.
9. Співвідношення понять: грамотність — освіченість — професійна компетентність.
10. Основні історичні етапи розвитку взаємодії філософії та освіти.
11. Античні ідеали освіти.
12. Ідеї вільного розвитку особистості доби Відродження.
13. Теоретико-методологічні основи освітньої парадигми Просвітництва.
14. Розвиток активної особистості в педагогічній системі Й. Песталоцці.
15. Традиційні та альтернативні освітні системи.
16. Філософські основи школи діалогу культур.
17. Концепція і структура освіти у Києво-Могилянській академії.
18. Ідеї нестабільності у розвитку освіти нового типу.
19. Філософські підходи до обґрунтування нових парадигм вітчизняної освіти.
20. Основні напрямки філософсько-освітніх досліджень.
21. Нова філософська парадигма освіти та її концептуалізація.
22. Методологічні засади стандартизації у сфері освіти.
23. Проблеми і перспективи освіти у глобальному суспільстві.
24. Сутність і особливості Болонського процесу.
25. Сучасні тенденції створення єдиного освітнього простору.
26. Проблеми практичної реалізації філософсько-освітнього знання у вітчизняній системі освіти.
27. Проблема співвідношення науки та управлінської практики у сфері освіти.
28. Роль і можливості України в євроінтеграційних освітніх тенденціях сучасності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Болонський процес* : перспективи і розвиток у контексті приєднання України до європейського простору вищої освіти // Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції. — К., 2004.
2. *Болонський процес у фактах і документах* (Сорбонна — Болонья — Саламанка — Прага — Берлін). — Тернопіль, 2003.
3. *Вульфсон Б. Л.* Стратегія розвитку образования на Западе на пороге XXI века. — М., 1999.
4. *Гершунский Б. С.* Философия образования. — М., 1999.
5. *Гусинский Э. Н., Турчанинова Ю. И.* Введение в философию образования. — М., 2000.
6. *Даниленко Л. І.* Модернізація змісту, форм та методів управлінської діяльності директора загальноосвітньої школи. — К., 2002.
7. *Єльнікова Г. В.* Концепція спрямованої самоорганізації в управлінні освітою // Післядипломна освіта в Україні. — 2001. — №1.
8. *Конох М. С.* Формування нової філософії освіти в Україні: Соц.-філос. аспект. — К., 2001.
9. *Кун Т.* Структура научных революций. — М., 1997.
10. *Лутай В. С.* Філософія сучасної освіти. — К., 1996.
11. *Національна доктрина розвитку освіти України у XXI ст.* // Освіта. — 2001. — № 26.
12. *Педагогічна освіта України в стратегії Болонського процесу* (інтерв'ю академіка АПН України В. Андрущенка) // Освіта України. — 2004. — 17 лют.
13. *Реформування вищої освіти і Болонський процес* // Освіта України. — 2003. — 9 груд.
14. *Романенко М. І.* Освіта як об'єкт соціально-філософського аналізу. — Дніпропетровськ, 1998.
15. *Романенко М. І.* Філософія освіти: історія і сучасність. — Дніпропетровськ, 2001.
16. *Романенко М.* Становлення філософії освіти: на перетині філософії та педагогіки // Персонал. — 2004. — № 6.
17. *Смирнова Н. В.* Философия и образование: проблемы философской культуры педагога. — М., 1997.
18. *Сніцар Л. П.* Філософія сучасної освіти (зміст та структура курсу): Наук.-метод. посіб. — К., 2003.

19. *Философия*, культура и образование (Материалы “круглого стола”) // *Вопр. философии*. — 1999. — № 3.
20. *Философия* образования: состояние, проблемы и перспективы (Материалы “круглого стола”) // *Вопр. философии*. — 1995. — № 11.

Додаткова

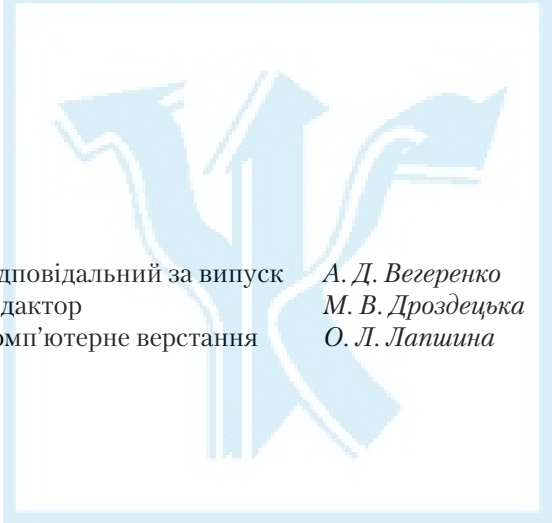
21. *Богомолов А.* Сверхзадача образования // *Персонал*. — 1998. — № 4.
22. *Бохеньский Ю.* Духовная ситуация времени // *Вопр. философии*. — 1993. — № 5.
23. *Ващенко Г.* Виховний ідеал. — Полтава, 1994.
24. *Долженко О.* Какова наша школа (по результатам международного сравнения) // *Вест. высш. шк.* — 2002. — № 3.
25. *Долженко О. В.* Очерки по философии образования. — М., 1995.
26. *Добронравова И. С.* Синергетика: становление нелинейного мышления. — К., 1990.
27. *Дьюи Дж.* Реконструкция в философии. — М., 2001.
28. *Корсак К. В.* В XXI век с новой парадигмой национального образования // *Персонал*. — 2000. — № 1.
29. *Конев В. А.* Культура и архитектура педагогического пространства // *Вопр. философии*. — 1996. — № 10.
30. *Макаренко А. С.* Методика організації виховного процесу. Твори: У 7 т. — К., 1954. — Т. 5.
31. *Малицкий Б. А.* Состояние исследований проблем науки и использования научных знаний в Украине // *Наука и науковедение*. — 2002. — № 3.
32. *Мешко О. І., Янкович О. І., Мешко Г. М.* Історія української школи і педагогіки. — Тернопіль, 1999.
33. *Ничкало Н. Г.* Філософія сучасної освіти // *Педагогіка і психологія*. — 1996. — № 4.
34. *Похресник А. К.* Европа и Украина: трансформации общества и жизненные ориентации молодежи // *Персонал*. — 2002. — № 12.
35. *Пригожин И.* Философия нестабильности // *Вопр. философии*. — 1991. — № 6.
36. *Радіонова І. О.* Сучасна американська філософія освіти. — Харків, 2004.

37. *Розин В. И., Булдаков С. К.* Философия образования. – Кострома, 1999.
38. *Савицкий И. П.* Философия образования для XXI века: кризис образования – необходимость новых воззрений // *Совр. высш. шк.* – 1990. – № 1.
39. *Сухомлинский В. О.* Серце віддаю дітям. Вибр. твори: У 5 т. – К., 1976. – Т. 3.
40. *Философия образования.* – М., 1996.
41. *Фрейре Пауло.* Освіта як практика свободи / *Фрейре Пауло.* Формування критичної свідомості. – К., 2003.
42. *Фрейре Пауло.* Педагогіка пригноблених. – К., 2003.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни “Філософія освіти”	3
Зміст дисципліни “Філософія освіти”	4
Питання для самоконтролю	8
Теми контрольних робіт	10
Список літератури	11

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *М. В. Дроздецька*
Комп'ютерне верстання *О. Л. Лапшина*

МАУП

Зам. № ВКЦ-3354

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП